

**Dupka György
Kőszeghy Elemér**

**JELENTÉS
A MAGYAR NEMZETI KÖZÖSSÉG
HELYZETÉRŐL UKRAJNÁBAN
2009**

KMMI-Füzetek 2009

KÁRPÁTALJAI MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET

KMMI-FÜZETEK III.

**Dupka György
Kőszeghy Elemér**

**JELENTÉS
A MAGYAR NEMZETI KÖZÖSSÉG
HELYZETÉRŐL UKRAJNÁBAN
2009**

Tanulmány

Ungvár -2009

KMMI-FÜZETEK III.

SOROZATSZERKESZTŐ:

ZUBÁNICS LÁSZLÓ

ELNÖK

KÉSZÜLT A SZÜLŐFÖLD ALAP TÁMOGATÁSÁVAL

© KÁRPÁTALJAI MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET, 2009

© DUPKA GYÖRGY, KŐSZEGHY ELEMÉR, 2009

Minden jog fenntartva

KIADJA:

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR MŰVELŐDÉSI INTÉZET

90202 Beregszász, Széchenyi ú.59/B.

Telefon/fax: (03141)-4-28-14

www.kmmi.org.ua

E-mail: kmmi@swi.net.ua

Felelős kiadó: Dupka György igazgató

Szerkesztette: a szerzők

Műszaki szerkesztő: Fuchs Andrea

Készült: Daniló S. magánvállalkozó

88000 Ungvár, Petőfi tér 34/1.

JELENTÉS
A MAGYAR NEMZETI KÖZÖSSÉG HELYZETÉRŐL UKRAJNÁBAN
(2009)

1. DEMOGRÁFIAI MUTATÓK

2001-ben Kárpátalján 151,5 ezer magyar élt, ami az ukrainai magyarság (156,6 ezer fő) 96,8 %-t tette ki. A Kárpátokon túli magyarság nagyobb városokban él szórványként, és túlnyomórészt kárpátaljai gyökerű. Az utolsó két népszámlálás között a kárpátaljai magyarság lélekszáma 4,2 ezerrel (2,7 %-kal) csökkent, a megye összlakosságán belüli aránya pedig 12,5 %-ról 12,1 %-ra módosult.

A természetes szaporulat az elmúlt bő évtizedben a kárpátaljai magyarság körében huzamosan negatív előjelű volt. Ennek átlagos becsült értéke évi -3 %, ez önmagában közel félezres évi fogyást, vagyis a két összeírás között kb. 5 ezer fős csökkenést kellett, hogy eredményezzen. Egyértelmű volt a kivándorlási többlet is a bevándorlással szemben. A múlt század 90-es éveitől kezdve közel 5 ezer kárpátaljai magyar települt át végleg az anyaországba. Más források az áttelepültek számát 25--30 ezerben adják, de ez túlzónak látszik, inkább az ideiglenesen, munkavállalási és tanulmányi céllal Magyarországon tartózkodók száma lehet ennyi.

Összességében tehát, még ha jelentős asszimilációs veszteséggel nem is számoltunk, a magyarság számának kb. 10 ezerrel való csökkenése volt prognosztizálható. Elmondható, hogy a Kárpát-medencében a kárpátaljai magyar nemzetközösség korfája a legfiatalabb, magyarság számának szinten tartásához egyébként több tényező is hozzájárult: az ukránok-ruszinok, szlovákok, németek és főleg a cigányok közül többen újra magyarként lettek számba véve. A kedvezménytörvény megszületésével „érdemes” lett magyarnak lenni, ennek következtében a bizonytalan, vagy kettős (olykor hármas identitású: magyar, szlovák, ukrán-ruszin) etnikai identitású népesség nagyobb részben vallotta magát magyarnak. Megjegyzendő az is, hogy a Nagyszőlősi járásban és Munkács városban regisztrált 10 %-ot meghaladó magyarság gyarapodása részben az ottani magasabb természetes szaporulatnak, részben a korábban nyomás hatására magukat ukránnak vallók visszatérésének, részben a magyar anyanyelvű cigányság magyar nemzetiségüként való számbavételének köszönhető. A kedvezménytörvény hatására utalva, Kárpát-medencei viszonylatban a magyar lakosság arányához mérten a Magyar igazolványok iránt továbbra is Kárpátalján van a legnagyobb érdeklődés.

2. POLITIKAI ÉRDEKKÉPVISELET

A kárpátaljai magyarság két politikai párttal rendelkezik. Ukrajna Igazságügyi Minisztériuma 2005. február 17-i dátummal bejegyezte a „KMKSZ”—Ukrajnai Magyar Pártot, amelynek megalakítását a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ) kezdeményezte. 2005 márciusi dátummal az igazságügyi minisztériumban bejegyezték az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ) által kezdeményezett Ukrajnai Magyar Demokrata Pártot. A két magyarságszervezet azért döntött a pártalapítást mellett, mert a módosított választási törvény kizárólag pártok számára teszi lehetővé a jelöltállítást.

A rendszerváltás utáni ukrán parlamentnek 3 magyar nemzetiségű független képviselője volt. Az 1994–1998. évi ciklusban dr. Tóth Mihály, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke (függetlenként), a 1998–2002. évi parlamenti ciklusban Kovács Miklós, a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség elnöke (függetlenként), 2002–2006. évi parlamenti ciklusban Gajdos István, az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöke (az USZDP/e/ támogatásával jutott mandátumhoz, 2005-től a szocialista frakció tagja) képviselte a kárpátaljai magyarokat a kijevi törvényhozásban.

2006-tól érvénybe lépett pártlistás szavazás nem kedvezett az egymással szemben álló két magyar szervezetnek ahhoz, hogy magyar képviselő befutó helyet kapjon, hiányzott az összetartás. A magyar-magyar széthúzást az ukrán pártok kihasználták, a magyar választókat megosztották saját javukra. Jelenleg a két magyar párt csak a megyei tanácsban rendelkezik 9 képviselővel, tehát a 90 képviselői helyből a KMKSZ pártja 5 (Kovács Miklós, Brenzovics László, Milován Sándor, Orosz Ildikó, Gulácsy Géza), az UMDSZ pártja 4 (Kőszeghy Elemér, Dupka György, Péter Csaba, Medvigy István) mandátummal rendelkezik. A Kárpátaljai Megyei Tanácsban elnökhelyettesként Brenzovics László képviseli a helyi magyarságot. Mindkét magyar párt képviselői tagjai a kárpátaljai nagykoalíciónak. A kilenc állandó bizottságból kettőt magyar képviselő irányít (humán: Orosz Ildikó, határ menti együttműködés: Kőszeghy Elemér), ők egyben tagjai a megyei tanács elnökségének is. Beregszász megyei jogú város polgármesterévé Gajdos Istvánt, az UMDSZ elnökét választották meg.

Számos települési önkormányzatban a magyar képviselők abszolút többségben vannak. Nagy problémát jelent azonban, hogy szakképzett káderek hiányában a magyarság kiszorul a helyi apparátusokból (kevés a magyar nemzetiségű köztisztviselő), még ott is, ahol lehetőség nyílik a magyar nyelvű ügyintézésre.

3. MAGYAR CIVILTÁRSADALOM, ESÉLYTEREMTÉS

A határon túli magyar kulturális intézményrendszer kutatási adatbázisába 185 kárpátaljai magyar intézmény adatfelvétele került, amely megtekinthető az ENKI honlapján: www.mtaki.hu is. A magyar kulturális rendezvényeket rendszeresen lebonyolító és magyarságintézmények érdekeit védő magyar civilszervezetek száma régióként hol csökkenő, hol növekedő tendenciát mutat. Megjegyzendő: az ukrainai magyar civilszervezetek, intézmények is négyes tagoltságúak: KMKSZ közeli szervezetek, UMSZ közeli szervezetek, független civilszervezetek, intézmények, valamint államilag fenntartott magyar intézmények. Évente országos és megyei szinten alig 100, helyi szinten közel kétszáz különböző szintű kulturális rendezvényt szerveznek. Kárpátaljára is jellemző, hogy az itteni magyar kultúra és közművelődés a magyarországihoz hasonlóan egyre inkább fesztivál- és rendezvényközpontú. Sajnos a civilszervezetek támogatottsága nem teszi lehetővé nagyobb számú rendezvény lebonyolítását. A kulturális és művészeti élet lehetőségeit korlátok közé szorítják a súlyos ukrán gazdasági nehézségek. A csőd szélén álló vállalkozók nem tudják szponzorálni a magyar kultúrát, a köröket, egyesületeket sem, illetve azok, csak könyöradományokhoz jutnak.

Ezek közül a legjelentősebbek:

Országos szinten bejegyzett magyar szervezetek: Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség (UMDSZ).

Kárpátaljai megyei szinten bejegyzett magyar társadalmi-politikai érdekvédelmi szervezetek: Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség (KMKSZ); Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fóruma (KMSZF).

A fontosabb szakmai és egyéb érdekvédelmi szervezetek: Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége (MÉKK); Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ); Kárpátaljai Magyar Cserkészszövetség (KÁMCSSZ), Kárpátaljai Határmenti Önkormányzatok Társulása (KHÖT).

A magyar iskolák és tanulók érdekvédelmi szervezeteként jött létre a KMPSZ kezdeményezésére a Kárpátaljai Magyar Szülők Szövetsége, az UMSZ kezdeményezésére a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Szülői és Pedagógus Tanács (KAMOT), a KAMOT Jótékonyági Alapítvány, a Kárpátaljai Magyar Iskolaigazgatók Fóruma.

Regionális szinten ugyancsak fiatal alkotó értelmiségieket tömörít többek között a Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség Ifjúsági Szövetsége (UMDSZ ISZ) Kárpátaljai Magyar Diákok és Fiatal Kutatók Szövetsége (KMDFKSZ), a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség Ifjúsági Szövetsége (KMKSZ ISZ), a Gordiusz – Kárpátaljai Magyar Ifjúsági Demokrata Szövetség, stb.

Megyei szinten bejegyzett szakmai szervezetként fejt ki tevékenységet a Kárpátaljai Magyar Tudósok Társasága, Magyar Újságírók Kárpátaljai Szövetsége, Kárpátalja Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Kárpátaljai Magyar Képző- és Iparművészek Révész Imre Társasága, stb.

A hágón túli, belső ukrainai magyar diaszpóra egyesületei: Lvovi (Lembergi) Magyarok Kulturális Szövetsége, Magyarok Kijevi Egyesülete, Ivano-Frankovszki Balaton Magyar Kulturális Szövetség, Krími Magyarok Petőfi Sándor Társasága.

Fontosabb gazdasági civil szervezetek: Felső-Tisza-Vidéki Vállalkozók Clubja (Técső), Kárpátaljai Magyar Agrárvállalkozók Jótékonyági Alapítványa (Beregszász) (2003); Kárpátaljai Vállalkozásfejlesztési Központ (Ungvár) (1998); Négyhatár Vállalkozók Szövetsége (Beregszász) (1996); Viski Zöld Falusi Turizmus Szövetség.(Visk) (1995), Teradei Mezőgazdasági Szaktanácsadó (Beregszász) Irodája (2002), Széchényi Alapítvány (2001), Ukrán-Magyar Területfejlesztési Iroda (Ungvár) (2004), Ukrán-Magyar Jogtanácsadó Központ (2006).

Távlati célként minden magyar szervezet programjában szerepel az autonómia különböző formáinak megteremtése. Ennek a célnak a megvalósítását a különböző szervezetek eltérő módon képzelik el.

Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetségbe tömörült szervezetek a nemzeti–kulturális önrendelkezés megvalósulásában látja az ukrajnai magyarság további boldogulásának és szülőföldjén való megmaradásának lehetőségét. Az UMDSZ-UMDP által támogatott Autonómia-tervezet: Ukrajna törvénye az ukrajnai nemzeti kisebbségek nemzetiségi kulturális autonómiájáról. Tervezet. Ukrajna Legfelső Tanácsába beterjesztette: Gajdos István Ukrajna képviselője. A törvénytervezet regisztrációs száma: N-3464-1/2005.09.14. Kijev.

A magyar kulturális és szakmai szervezetek érdekvédelmi tevékenysége jelenleg döntően a magyarság identitástudatának és kultúrájának megőrzésére, az anyanyelvű oktatás fejlesztésére, a magyar nyelvű oktatási rendszer megtartására, továbbfejlesztésére és egy önálló magyar tankerület létrehozására irányul.

2007 végén felállították az ukrán vizsgaközpontokat, akadályozzák a teszt-kérdések ukránról magyarra való fordítását, amely a magyar tanulóifjúságot hátrányos helyzetbe hozza. A legnagyobb problémát a két nyelvű oktatás bevezetése okozza majd, ha ez be következik, megszűnnek a magyar iskolák, felgyorsul az asszimiláció. Ezeknek a problémáknak a megoldásáért sokat tesz és tett az UMDSZ, aláírási akciókat szervez, beadványokkal fordul az ukrán államhatalmi szervek vezetőihez, stb. Élesen elítéli az ukrajnai nemzetiségi iskolák ukránosítását célzó miniszteri rendeletet. Mindent megtesz a magyar kormányzattal együtt a soron következő ukrán-magyar tárgyalásokon a nagynehezen kivívott önálló magyar iskolarendszer megmaradása érdekében. Felhívjuk a magyar parlamenti pártok képviselőit, e pártok európai parlamenti képviselőit, hogy fejezzék ki ők is tiltakozásukat a kárpátaljai magyarság kisebbség anyanyelvi oktatását hátrányosan érintő ukrán rendelettel kapcsolatosan. Valójában az érettségiző magyar fiatalok számára ezzel beszűkül a felsőoktatásba történő bekerülés lehetősége, a szülők ukrán iskolába íratják át gyermekeiket, hosszú távon ez a folyamat a magyar iskolák elsorvadásához és magyar diplomás értelmiség számának csökkentéséhez vezethet.

Általános problémának tekinthető, hogy a politikai bizonytalanság, a gyakori jogszabály-módosítások miatt áttekinthetetlenek a jogérvényesítés intézményes keretei, hiányos a jogi kompetenciák kijelölése. Az érvényes törvények, rendeletek a kisebbségek vonatkozásában megengedő jellegűek ugyan, ám ezek végrehajtása némely esetben helyi szinten elakad.

A kárpátaljai magyarság ugyanakkor sérelmezi, hogy Ukrajnában eddig sem anyagilag, sem erkölcsileg nem kárpótolták azokat a személyeket, akiket etnikai alapon hurcoltak el a sztálinizmus idején.

2005. április 15-én Kijevben az UMDSZ kezdeményezésére ukrán-magyar történész vegyes bizottság alakult, amely a jövőben a két nemzet, a két ország történelmének közös eseményeit vizsgálja. A bizottság társelnöke Fodor István akadémikus, történész, régész (Magyarország) és Vidnyánszky István történész professzor (Ukrajna) lett. 2006-ban a vegyes bizottság az 1956-as forradalom kérdéseivel foglalkozott, a következő ülésére pedig 2009 őszén kerül sor.

Az ukrán állam kormányzati szintű anyagi támogatást nem nyújt sem a magyar, sem pedig az országban működő más kisebbségi szervezeteknek, mivel ezt a hatályos törvények nem írják elő. Ebben a helyzetben a kárpátaljai magyarság a jövőben sem nélkülözheti az anyaország fokozott támogatását a Szülőföld Alapon keresztül.

A kárpátaljai magyarságot érzékenyen érintette Magyarország csatlakozása a schengeni határőrizeti rendszerhez. Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség elnöksége üdvözli és támogatja a Magyar Köztársaság Külügyminisztériumának azon döntését, hogy

jelentős könnyítéseket vezetett be a magyarországi vízumeljárási rendben. Az anyaországgal való akadálymentes kapcsolattartás megkönnyítése egyik fontos feladata az országos szövetségnek, ezért képviselői minden lehetséges fórumon, így a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fórumán (KMKF) is felvetették az eddigi vízumkiadási gyakorlat megkönnyítésének szükségességét.

Igen előremutatónak tartjuk, hogy az anyaország külügyminisztériuma a maga részéről támogathatónak találta a kérdésben a határon túlról érkezett kezdeményezéseket. A könnyített vízumeljáráshoz szükséges Felelősségvállalási nyilatkozat 2008 augusztus elsejétől a két mérvadó magyar szervezet, az UMDSZ és a KMKSZ elnöke aláírásával kerül kiadásra. Mint ismeretes, a magyar állampolgárok vízummentesen utazhatnak Ukrajnába, az ukrán állampolgárok pedig 35 Euróért (kishatárátlépő engedély 20 euró) hosszabb időre és többszöri beutazásra szóló schengeni vízumot és kishatárátlépő-engedélyt, illetve matricát igényelhetnek, amelyet a magyar-magyar kapcsolattartási program keretében a magyarigazolványosok költségeik nagy részét vissza is igényelhetik. Eddig közel húszezer garancialevélhez jutottak a magyarigazolvánnyal rendelkező személyek, így sok száz kárpátaljai magyar juthatott schengeni vízumhoz.

4. A GAZDASÁG

Felismerve, hogy a szülőföldön maradásnak elengedhetetlen feltétele az egzisztenciális biztonság, a magyar szervezetek nagy figyelmet fordítanak a kárpátaljai gazdasági folyamatokban való részvételre, a privatizációból és a szovjet típusú gazdasági rendszer lebontásából, valamint a határ menti együttműködésből adódó lehetőségek kihasználására (vállalkozásfejlesztő központ létrehozása, gazdaszövetség alakítása, gazdaképzés). A bizonytalan ukrajnai helyzet miatt azonban eddig a magyar szervezetek ezen a téren nem könyvelhettek el jelentős sikert. Különös fontossággal bírt az egykori kolhozrendszer felbomlását követően az Új Kézfogás Közalapítvány által támogatott földprivatizációs program (1998-2004), amely 14 ezer magyar gazdát juttatott földtulajdonhoz, s elindította a falusi gazdálkodó réteg kialakulását.

Kárpátalja meghatározó termelési formája a mezőgazdaság. A megye gazdasága – valamennyi ágát tekintve – alacsony hatásfokú, a műszaki színvonal és a szervezettség elmaradottsága jellemzi. A meglévő városi ipar tönkrement, leépült.

A magyar kisebbség 75 %-a kistelepülésen él, s az anyanyelvű képzési lehetőség hiányosságai miatt döntően alacsonyabb társadalmi presztízsű foglalkozást űz (alig van például magyar jogász), így nagymértékben ki van téve a munkanélküliség veszélyének.

A vidék magyar lakosságának jelentős része számára a túlélést a jelenlegi helyzetben a határ menti kereskedelem jelenti. Sokan vállalnak mezőgazdasági idénymunkát a szomszédos Szabolcs–Szatmár–Bereg megyében. A magyar férfilakosság jelentős hányada az év nagy részében különböző magyarországi és belső ukrajnai építkezéseken dolgozik.

5. MŰVELŐDÉS, KULTÚRA, TUDOMÁNY

Beregszászon 1994 óta hivatásos színház működik Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház néven. A kiemelkedő szakmai színvonalon tevékenykedő társulat szüntelenül anyagi nehézségekkel küzd.

Kárpátalján a kultúra, a hagyományörzés, az irodalmi élet területén több magyar egyesület működik, illetve működött. Ide tartoznak a művelődési körök, a nyugdíjas klubok, az irodalmi körök. Számuk együttesen megközelíti a húszat. A kulturális és művészeti élet lehetőségeinek szűk korlátokat szabnak a gazdasági nehézségek. A veszteséges vagy nem működő vállalatok nem képesek szponzorként megjeleníteni a kultúra területén, s az állam sem tud támogatást nyújtani. A kárpátaljai magyar írók szakmai érdekvédelmi szervezete a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportja, amelynek több mint 10 tagja van. Fóruma az Együtt című irodalmi művészeti kulturális folyóirat, amely negyedévente jelenik meg a MÉKK kiadásában.

Könyvkiadás. A '90-es évek elejéig Kárpátalján két állami intézmény, a Kárpáti Kiadó és a kijevi Ragyanszka Skola (Szovjet Iskola) Tankönyvkiadó Ungvári Magyar Tankönyvszerkesztősége jelentetett meg magyar nyelvű könyveket.

Az Ungvári Magyar Tankönyvszerkesztőség 1946-tól különböző tankönyvet és módszertani segédkönyvet jelentetett meg a magyar tannyelvű iskolák részére.

A '90-es évek közepén a csőd szélére került Kárpáti Kiadó gyakorlatilag felszámolta magyar részlegét.

Az első magánkiadók a '90-es évek elején alakultak meg. Elsőként a Galéria Kiadó jelentkezett a piacon, és 1992-től 1996. évi megszűnéséig 30 szépirodalmi kötetet adott ki. Az ugyancsak 1992-ben alapított Intermix Kiadó 2009-ig mintegy 200 szépirodalmi és tudományos jellegű könyvet jelentetett meg. A legnépszerűbb sorozata a Kárpátaljai Magyar Könyvek, 2008 augusztusáig jelent meg 193 kötete.

Az említetteken kívül még féltucatnyi kisebb kiadó ad ki évente egy-két magyar nyelvű könyvet. Jellemző azonban, hogy a határon túli magyar könyvkiadás számára évente kiírt pályázatok révén mindegyik magánkiadó teljes egészében a Szülőföld Alap támogatásból tartja fenn magát.

2008 őszén megnyitotta kapuit a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet, amely az elmúlt esztendőben közel száz rendezvénnyel gazdagította a helyi kulturális palettát.

6. OKTATÁS

Az ukrainai és azon belül a magyar oktatási intézmények legtöbb gondja jelenleg pénzügyi természetű. Az utóbbi években télen az iskolákban rendre kényszerszünetet kellett tartani, mivel nem volt biztosított az épületek fűtése, világítása. A falusi iskolák a közművek hiánya miatt gyakran a legelemibb higiéniai követelményeknek sem felelnek meg. Komoly gondok mutatkoztak a magyar iskolák tankönyvellátásában, s ez befolyásolja a magyar tanintézetek helyzetét is. Nem biztosítottak az ukrán nyelv megfelelő szintű elsajátításának feltételei, hiányoznak az ukrán nyelvkönyvek, a magyar iskolák számára képzett ukrán nyelvtanárok, a kétnyelvű szótárak.

A magyar többségű falvakban az óvodák zöme magyar nyelvű. A '90-es évek kedvezőtlen gazdasági folyamatai következtében sok óvodát bezártak. Ez általános jelenség volt, így nem csak a magyar anyanyelvű óvodákra vonatkozott. Ehhez képest 2000-től a magyar nyelvű óvodák száma nőtt, és míg 2001-ben 57 óvodában volt magyar nyelvű oktatás, addig a tisztán magyar nyelvű óvodák száma Kárpátalján mára elérte a 64-et, továbbá 1 orosz–magyar és 9 ukrán–magyar-nyelvű óvoda is működik a megye területén. Ukrán–magyar–orosz óvoda – az előző évek gyakorlatától eltérően – jelenleg nincs.

A kárpátaljai magyarság közoktatási helyzete Ukrajna függetlenné válása után sokat fejlődött. Azonban az utolsó évek visszafejlődési tendenciákat mutatnak. Sajnos nem sikerült megállítani a magyar iskolahálózat sorvadását. Míg korábban újabb magyar iskolák alakultak meg, addig napjainkban előfordul, hogy a kis lakosságú községekben az idei esztendőben nem indultak magyar osztályok (az ukrainai közoktatásban történt, nem igazán kisebbségbarát intézkedéseknek „köszönhetően” sok magyar szülő ukrán iskolába íratta be gyermekét).

Az iskolahálózatot ért támadások ellenére közel százra tehető azon iskolák száma, ahol magyar nyelven (vagy magyar nyelven is) tanítanak. A megyében két állami magyar gimnázium (Beregszász, Ungvár), hat magyar líceum működik: négy református (Nagybereg, Nagydobrony, Péterfalva és Técső), egy római katolikus (Munkács) és egy görög katolikus (Karácspfalva).

Magyar tannyelvű szakiskolák Kárpátalján nem működnek; a megyében összességében 19 szakközépiskola van. Számos szakiskolában volna igény magyar osztályok indítására, ha sikerülne megteremteni ennek anyagi feltételeit, és biztosítani a magyar nyelven is oktatni tudó szakembergárdát. 2008-tól az UMDSZ kezdeményezésére Makkosjánosiban a helyi líceum bázisán a megkezdődött a magyar kormány és az ukrán hatóságok által is támogatott Mesterképző Akadémia beindítása. A líceum új épületszárnyának, kollégiumának és tornatermének alapkövetelése 2008. szeptember 2-án került sor. Az építkezés jelenleg is folyik.

Kárpátalján 5 felsőoktatási intézményben működik magyar nyelvű oktatás: az Ungvári Nemzeti Egyetem, az Ungvári Állami Egyetem, a Munkácsi Technológiai Főiskola, Munkácsi Humán-pedagógiai Főiskola (a két Latorca-parti tanintézmény összevonása Munkácsi Állami Egyetem néven az idén befejeződött; sajnos az adott tanintézetben az idén anyagi gondokra hivatkozva nem indult magyar nyelvű főiskolai csoport), a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola.

Az Ungvári Nemzeti Egyetemen 1963 óta folyik magyar nyelv- és irodalom-szakos tanárok képzése a Magyar Filológiai Tanszéken. Eddig több mint ezer hallgató szerzett itt magyar nyelv- és irodalom-szakos tanári oklevelet. Jelenleg több mint 130 nappali tagozatos hallgató folytatja itt tanulmányait. Az oktató munka mellett a tanszék tanárai 1966 óta tudományos kutatással is foglalkoznak. A magyar-tanszék szoros kapcsolatokat ápol magyarországi és külföldi felsőoktatási intézményekkel, hungarológiai központokkal, tudományos és akadémiai intézményekkel. A tanszék bázisán jött létre 1988-ban az ungvári Hungarológiai Központ. Az Ukrán Oktatás- és Tudományügyi Minisztérium Legfelső Minősítő Bizottsága 2000 áprilisában az Ungvári Nemzeti Egyetem Filológiai

Karán Tudományos Szaktanács működését engedélyezte kandidátusi értekezések megvédésére magyar nyelvből és irodalomból.

2005. április 13-án az UMDSZ képviselőjében Gajdos István elnök és Mikola Vehes az egyetem rektora együttműködési szerződést írt alá az UNE történelem karán létrehozandó magyar történelem és európai integrációs tanszék beindításáról. Már 2004-ben 10 főből álló magyar csoport indult, 2005-től már 20 diákot vettek fel az állami megrendelés keretében az új tanszékre. Megegyezés született arról is, hogy az UNE matematikai, újságírói karán szintén magyar tanszéket szerveznek. Így 2008 szeptember 25-én lehetőség nyílik az egyetem magyar tanszékeit összefogó UNE Humán és Természettudományi Magyar Kar felavatására, amelynek kinevezett dékánja dr. Lizanec Péter, a filológiai tudományok doktora, a Magyar Filológiai tanszék vezetője, az Ungvári Hungarológiai Központ igazgatója. Az egyetemi diploma tekintélyét mutatja az a tény is, hogy minden magyar nyelvű szakra négyszeres volt a túljelentkezés az államilag finanszírozott helyre.

Az 1914-ben alapított Munkácsi Tanítóképző 2003 óta főiskolaként működik. Jelenlegi hivatalos elnevezése: Munkácsi Humán-pedagógiai Főiskola. Trianont követően hosszú ideig szünetelt a magyar nyelvű oktatás, de az 1950-es években újra indultak a magyar tannyelvű csoportok. A főiskolán jelenleg 1 000 diák tanul, közülük 150 magyar nemzetiségű, arányuk tehát meghaladja a 10 %-ot. A Munkácsi Humán-pedagógiai Magyar Tagozata 2004-ben a Zrínyi Ilona Magyar Tagozat nevet vette fel. A magyar diákok három szak – óvodai, tanítói és zene-pedagógiai – közül választhatnak. A tantárgyak 80 %-át hallgatják magyarul. A végzősök a magyar oktatás mellett kiváló minősítéssel tesznek szert az ukrán nyelvtudásra is. A diplomával rendelkezők több mint 90 %-a Kárpátalja magyar lakta településein helyezkedik el tanárként vagy a közigazgatási szférában.

Beregszászon 1993 óta működik a Kárpátaljai Megyei Pedagógus-továbbképző Intézet Beregszászi Fiókiintézete, amely a magyar tannyelvű iskolák pedagógusainak módszertani továbbképzését végzi (nem önálló intézményként).

A legújabb felsőoktatási létesítmény Ungváron a Kijevi Szlavisztikai Egyetem Kárpátaljai Fiókiintézete. Ez a multifunkciós oktatási intézmény 2000-től működik a következő szakokkal és szakpárokkal: pénzügy, vámügy, nemzetközi kapcsolatok, kommunikáció, honismeret, történelem-angol, pszichológia-angol, cseh-angol, szlovák-angol, ukrán-angol, ukrán-angol. Ezekhez társult 2004 szeptemberében a régió nyelvi szükségleteire való tekintettel a magyar-angol szak. Az oktatás ez utóbbiban természetesen magyar nyelven folyik.

1990-től lehetővé vált a kárpátaljai fiatalok magyarországi továbbtanulása. Ekkor 11-en, egy évvel később 27-en, 1992-ben 53-an, 1993-ban 80-an, 1994-ben 84-en, 1995-ben pedig 88-an kezdtek meg magyarországi egyetemi, főiskolai tanulmányaikat. Az 1995–96-os tanévben összesen 350 kárpátaljai diák tanult magyarországi felsőoktatási intézményekben. 1996-ban 66, 1997-ben 70, 1998-ban 78 kárpátaljai magyar diák fejezte be felsőfokú tanulmányait Magyarországon, de több mint 75 %-uk nem tért haza a diploma megszerzése után. Miután Ukrajna oktatási minisztériuma bejelentette, hogy 2010-ben csupán szószedetet biztosítanak a nemzetiségi iskolák végzőseinek, a tesztek pedig teljes egészében ukrán nyelven íródnak majd, megnövelte a Magyarországon továbbtanulni szándékozók számát.

7. MÉDIA

Ukrajnában a nemzetiségek sajtókiadványai nem részesülnek semmilyen támogatásban.

A 2009-től a kárpátaljai magyarság újra csak egy magyar nyelvű napilapszerű kiadvánnyal rendelkezik. (Időközben a Kárpátaljai Megyei Tanács és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség jelenlegi tulajdonában lévő Kárpáti Igaz Szó című lap megjelentetését felfüggesztették.) Az igazi Kárpáti Igaz Szó (főszerkesztője: Kőszeghy Elemér, jelenlegi példányszáma: 9020), amelyet országos (Ukrajna 14 megyéjéből vannak előfizetői) közéleti lapként jegyeznek, lapalapítói Tisza FM Stúdió Kft. és a szerkesztőség kollektívája. A lap hetente háromszor jelenik meg, (kedd, csütörtök, szombat), heti példányszáma 2008-ban 22 550, 2009-ben 24 660. 2009-től jelenik meg a laphoz kötődő, de önálló jogi bejegyzésű Élet-jel c. havi közművelődési magazin is. Mindkét lap megjelenését a Szülőföld Alap támogatja. A lap internetes változatának címe: <http://www.hhrf.org/karpatiigazszo>

A Kárpátalja Kft. kiadásában 2001-től jelenik meg a Kárpátalja, a KMKSZ közéleti és kulturális hetilapja, (megbízott főszerkesztője Riskó György, példányszáma 15 500). A lap megjelenését a Szülőföld Alap támogatja. A lap internetes változatának címe: www.karpatjalap.net

Politikai szervezethez nem kötődő második legnagyobb példányszámú hetilap a Kárpátinfó (régebben Bereginfó) családi- és ifjúsági heti lap (lapalapító főszerkesztője: Szoboszlai István, példányszáma 2008-ban 8750, 2009-ben 9280). Melléklete a Naplopó c. szórakoztató magazin. A lap a Szülőföld Alap támogatásával jelenik meg. Hírportálja: <http://www.karpatinfo.net>

Három helyi járási lap néhány magyar kiadásban is megjelenik néhány ezer példányszámban: a Beregi Hírlapot (főszerkesztője Zubánics László, példányszáma: 3 700) magyar nyelven szerkesztik, míg az Ungvidéki Hírek (főszerkesztője Horváth Miklós 3 700 példányban), a Nagyszőlősi-vidéki Hírek (főszerkesztője Kiss Vaszil 4.000 példányban) az ukrán változat tükörfordítása. Mindhárom lap lapalapítói a helyi önkormányzatok, a végrehajtó hatalom és a szerkesztőség kollektívája. A Beregszászi Polgármesteri Hivatal 2000-től Beregszász címmel (megbízott főszerkesztője: Papis Mihajlo, példányszáma: 1 000) kétnyelvű kiadványt jelentet meg.

A Szülőföld Alapnak támogatásának köszönhetően sorra megjelennek a kárpátaljai magyar szakmai szervezetek periodikái is. Az Irka (főszerkesztője, P. Punykó Mária, példányszáma 5 100) a Kárpátaljai Pedagógusszövetség gyermek- és pedagóguslapja. A Közoktatás (főszerkesztője, Marton Erzsébet, példányszáma 5.100) a KMKSZ Irka című lapjának melléklete. A Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége kiadásában jelenik meg a Magyar Írószövetség Kárpátaljai Írócsoportjának szintén negyedéves folyóirata, az Együtt c. irodalmi, művészeti, kulturális kiadvány, havi alkalommal a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet hírlevele a Kárpátaljai Magyar Krónika Beregszászban, a Tiszaháti Hírmondó Tiszapéterfalván, amely egyben a térségi közösségfejlesztők havi lapja. Több településen indult hasonló közösség építő és egyházi havilap. Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség támogatásával 2003-ban Ukrajnai Magyar Krónika címmel megyei terjesztésű magyar nyelvű hetilap jelentkezett (főszerkesztő: Bíró László, példányszám: 5000), amely aktuális kárpátaljai, ukrainai és magyarországi híreket, kommentárokat tartalmaz. 2007 őszétől negyedévi kiadványként lát napvilágot. A lap internetes változatának címe: <http://www.kronika.bereg.net.ua>

Kárpátalján a Magyar Televízió adását az 1990-es évek végéig a hegyvidéki járások (Rahó) kivételével szinte mindenhol fogni lehetett. A Magyar Televízió 1-es műsorát sugárzó Tokaji 04-es csatornájú adó 1995. december 31-e után beszüntette működését. Különösen

azoknak a kárpátaljaiaknak a számára okozott ez gondot, akiknek régi típusú vagy fekete-fehér televíziókészülékük volt. A műholdról sugárzott Duna Televízió adásai megfelelő vevőrendszer híján csak kevesek számára hozzáférhető.

A magyarországi lapokra gyakorlatilag nincs előfizetés, sőt sok magyar család számára a helyi lapok járatása is nehézséget okoz, ezért a síkvidéki járásokban, a felső-Tiszavidéken a rahói járáson kívül az anyaországi televízió és a rádió az egyetlen napi információforrásuk.

A kárpátaljai rádió magyar adásainak műsorideje évi 470 óra, a televízió adásideje évi 70 óra. (az adás a TISZA-1 műholdas csatornán fogható) Az Ukrajnai Rádió és Televízió Kárpátaljai Stúdiója Magyar Nyelvű Adások Főszerkesztősége szerződéses kapcsolatban áll a Magyar Televízióval és Rádióval, illetve 2003 őszétől kéthetente önálló műsorral jelentkezik a Duna TV „Régiók” című közéleti magazinjában.

8. EGYHÁZI INTÉZMÉNYRENDSZER, VALLÁSGYAKORLÁS

A kárpátaljai magyarok a református, a római katolikus és a görög-katolikus egyházak keretein belül gyakorolják hitüket. Ezeknek az intézményeknek a becslése szerint Kárpátalján kb. 90 ezer református, 65 ezer római katolikus és 30 ezer görög katolikus vallású magyar él.

A Kárpátalja gazdasági és kulturális életében évszázadokon át meghatározó szerepet játszó – többségében magyar ajkú – zsidóság főként a holocaust következtében mára lényegében eltűnt. Kárpátalján – hivatalos adatok szerint – napjainkra alig 3 000-en maradtak, ebből magyar ajkú, közel félezer, akik a Kárpátaljai Magyar Zsidók Egyesületébe tömörültek.

Minden felekezet számára komoly gondot jelentett a korábbi évtizedekben a paphiány. Az utóbbi néhány évben azonban jelentős előrelépés történt ezen a téren, mivel korlátozott számban ugyan, de kárpátaljai magyar fiatalok is tanulhatnak magyarországi és erdélyi egyházi felsőoktatási intézményekben.

Ma a Kárpátaljai Római Katolikus Egyház kárpátaljai kerületeiben mintegy harminc lelkész szolgál, s jelenleg több, mint 15 római katolikus papnövendék tanul Magyarországon. A magyarországi római katolikus egyház szerzetespapok küldésével igyekszik segíteni a krónikus lelkészhiányon. 2002-ben II. János Pál pápa bullájával egyházmegyei rangra emelte az apostoli kormányzóságot, amelynek első megyéspüspökévé Majnek Antalt nevezte ki, akit 2009-ben a Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztjével tüntettek ki a magyarság szolgálatáért.

A nehéz gazdasági helyzetben a lelki szolgálat mellett a katolikus egyház kiterjedt és egyre pótolhatatlanabb karitatív tevékenységet fejt ki a kárpátaljai hívek körében, akik közül sokan fordulnak felé anyagi támogatást is remélve. Jelenleg csaknem minden római katolikusok által is lakott kárpátaljai településen működik karitatív csoport. A katolikus egyház a segélyszállítmányok elosztásának szervezése mellett hét ingyenes patikát működtet Nagyszőlős központtal, és ingyen konyhát tart fenn ugyancsak Nagyszőlősön, valamint Técsőn.

A katolikus egyház – látván, hogy minden rászoruló nem tud segíteni – a segélyezés hagyományos módszereit megtartva új utakat keres: megpróbál segíteni híveinek a gazdálkodásban és vállalkozásban. A római katolikus fiatalság nevelésére az egyház Munkácson katolikus líceumot hozott létre. Új hajtás címmel havi lapot ad ki.

A református egyházon belül 3 esperesi megyében mintegy száz gyülekezet működik (1988-ban számuk 81 volt). Az utóbbi időben 15 új parókia épült, és 4 református líceumban (Nagydobrony, Nagyberég, Tivadarfalu, Técső) folyik oktatás. Közel 40 lelkész tevékenykedik, több mint 50 diák tanul külföldön teológiát. Püspök: Zán Fábíán Sándor. Küldetés címmel havi lapot ad ki. Több parókia is jelentette meg egyházi kiadványt. Az egyház Sion néven rádióadást sugároz.

A református egyház is a nélkülöző hívek segélyezését tekinti egyik fő feladatának.

A megye négy református és egy római katolikus és egy görög katolikus líceumának működtetése mellett az egyház úgy is kiveszi részét a magyarság képzésének feladatából, hogy állandó használatra a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskolának adta át a Beregszász központjában álló épületét, amelyet visszakapott az államtól.

A görög katolikus egyháznak több mint 100 temploma van (1941-ben még 400 volt). Kárpátalján ugyanakkor hivatalosan 264 görög katolikus parókia van bejegyezve. Az egyház legégetőbb gondja egykor elkobzott ingatlanjainak visszaszerzése. Sok településen ugyanis tíz évvel a görög katolikus egyház működésének engedélyezését követően a hívek még mindig a szabad ég alatt vesznek részt a szertartásokon. A paphiány enyhítésére az ungvári szemináriumban és külföldön folyik a lelkipásztorok képzése. Püspök: Milan Sasik. A magyar görög katolikus hívek vezetője dr. Bendász Dániel esperes, a beregszászi esperesi kerület

vezetője. 1 magyar tannyelvű líceumban (Karácsfalva) folyik oktatás. Megmaradni címmel havi lapot adnak ki.

A kárpátaljai görög-katolikus egyház másik nagy gondja az, hogy a papság 30 százalékát kitevő nacionalista érzelmű ukrán papok szeretnék a közvetlen római fennhatóság alá tartozó munkácsi görög katolikus egyházmegyét a többmillió galíciai (immár kijevei központú) görög katolikus főegyházmegyéhez csatolni. A papság 70 százaléka erről azonban hallani sem akar, annak ellenére sem, hogy a Szentszék diplomatát is küldött az ügyben Ukrajnába, aki arra igyekezett rábeszélni a kárpátaljai papokat, hogy névleg ismerjék el a galíciai főegyházmegye fensőbbségét, de továbbra is maradjanak római fennhatóság alatt. A kárpátaljai görög katolikus lelkesek még ezt az áthidaló megoldást is elvetették, mondván, hogy a munkácsi egyházkerület soknemzetiségű, s egy ilyen lépéssel elveszítenék a hívek nagy részének támogatását.

**AZ UMDSZ-UMDP KÉPVISELŐCSOPORTJA ÁLTAL KIFEJTETT
ÉRDEKVÉDELMI TEVÉKENYSÉGRŐL, A FELKAROLT UMDSZ STRATÉGIAI
CÉLPROGRAMOKRÓL
(2009-2011)**

Képviselőcsoportunk a Szövetség elnökségének támogatásával a helyi magyarságot érintő oktatási, kulturális, gazdasági, szociális kérdéseket, problémákat felvető tucatnyi beadványt nyújtott be a Kárpátaljai megyei tanácsban. Kiemelten foglalkoztunk a kárpátaljai magyarságot ért jogsérelmek elemzésével is. Ezekben a beadványokban, képviselői felszólalásokban, különböző bizottsági üléseken felhívtuk az ukrán állam hatalmi szerveinek figyelmét arra, hogy a hatályos törvények alapján fékezzék meg az ukrán nagypolitika egyes szélsőjobb erőit, az ukrán agresszív csoportosulások kisebbségellenes megnyilvánulásait, amelyeknek a galíciai agresszív nacionalista erők által támogatott kárpátaljai képviselői önös érdekből vezéreltetve gátlástalanul nemzetiségi ellentéteket szítanak.

Meggyőződésünk, nem szabad feladni eddig kivívott nemzetiségi jogainkat semmilyen területen, bátran verjük vissza ezeket a lokális jellegű támadásokat, védjük meg magyarlakta településeinket az ukrán nemzetállamot építők rémálmaitól, magyar ellenes fellépéseiktől is. Nem tűrjük azt, hogy az ukrán agresszív nacionalisták elvakult oroszellenessége magyarellenességbe is forduljon, hiszen odáig merészkedtek erőltetett ukránosításaikkal, hogy megkérdőjelezzék a szülőföldre való jogainkat, ledöntenék ezeréves emlékhelyeinket, kilúgoznák magyarságtudatunkat.

A véleményünk szerint a határon túli magyarság létét tartó négy pillér: az Európai Unió kereteiben való nemzetegyesítés – amely garantálná a szülőföldön való megmaradást – a kedvezménytörvény, az autonómia és a kettős állampolgárság. Ez az a négy dolog, amelyről nem szabad lemondania sem a határon túli magyarságnak, sem a Magyar Köztársaság mindenkori kormányának. Az UMDSZ és UMDP képviselőcsoportja megértéssel viszonyul az új magyar kormány reformtörekvései iránt, reméli, hogy az új struktúrák által biztosított határon túli támogatások mértéke nem fog csökkenni, Kárpátalja és Vajdaság magyarsága, intézményei továbbra is prioritásban részesülnek, különös tekintettel a gazdaságra és az oktatásra.

I. Kárpát-medencei politikai stratégia:

- Kapcsolattartás a MeH szakállamtitkárságával, amely a határon túli magyarok ügyeivel foglalkozik;
- Részvétel a Magyar-Magyar Kormányzati Konzultáció és a Regionális Egyeztető Fórum munkájában;
- Állandó kapcsolattartás a Határon Túli Magyar Szervezetek Fóruma (HTMSZF) tagszervezeteivel;
- Kapcsolattartás a magyar országgyűlés külügyi, illetve határon túli magyarok bizottságával;
- A Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma (KMKF) munkájában való részvétel, különösen a gazdasági, oktatási-kulturális és a határ menti önkormányzati együttműködés területén.

II. Az ukrajnai regionális politikai stratégia:

- Hatékony lépések megtétele Ukrajna és a Magyar Köztársaság együttműködésének bővítése érdekében;
- Ukrán-magyar vegyes bizottságok munkájában való részvétel az ukrajnai magyarság kisebbségvédelme érdekében;
- Az ukrajnai magyarság érdekképviselőt felvállaló és egy-egy politikai párttal rendelkező UMDSZ és a KMKSZ és az általuk elindított stratégiai fontosságú programok nem nélkülözhetik az anyaország fokozott támogatását;
- A helyi magyarság szülőföldön maradásának elengedhetetlen feltétele az egzisztenciális biztonság megteremtése a különböző támogatási formák érvényesítése útján, munkahelyteremtő befektetések támogatása a munkanélküliség felszámolása érdekében;
- Az autonómia különböző formáinak megteremtése (kulturális és egyéni autonómia, nemzetiségi öngazgatás, stb.);
- Biztosítva legyen az anyaországgal való szabad kapcsolattartás a schengeni rendszerhez való csatlakozás után is;
- Ukrajnai Magyar Egyeztető Tanács létrehozása, hatékony működésének elősegítése.

III. Az ukrajnai magyarságot érintő általános témakörök

- Az 1944-1945-ben elhurcoltak rehabilitációjáról szóló törvénytervezet;
- Az ukrajnai területiális berendezkedéséről szóló törvénytervezet;
- A kisebbségi törvénytervezet;
- Az ukrán-magyar kisebbségi vegyes bizottságban való együttműködés;
- A nemzeti kisebbségek garantált képviseletének intézményesítése Ukrajna Legfelsőbb Tanácsában;
- Az Ukrajnai nyelvtörvény szinkronizálása a „Kisebbségi és regionális nyelvek európai Chartájával”;
- A nemzeti-kulturális autonómiáról szóló törvénytervezet elfogadása, annak intézményrendszerének létrehozása;
- A koalíciókban való együttműködés lehetősége, közös kárpátaljai koalíció (választási tömb) létrehozása;
- Közös egyházpolitika és egyháztámogatás kidolgozása;

- A már bevezetett schengeni vízum- és kishatárforgalmi engedélyek kiadásának megkönnyítése Kárpátalján.

1.) Támogatjuk a Kárpátaljai Magyar Oktatásért Alapítvány további stratégiai fejlesztési céljait:

I. Az állami és egyházi magyar tannyelvű gimnáziumok, líceumok fejlesztésének támogatása:

- Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnázium;
- Ungvári Drugeth Gimnázium;
- Técsői Református Líceum;
- Tivadarfalvi Református Líceum;
- Nagyberegi Református Líceum;
- Nagydobronyi Református Líceum;
- Munkácsi Szent István Római Katolikus Líceum;
- Karácspalvai Sztójka Sándor Görög Katolikus Líceum.

II. A felsőfokú alapítványi és állami tanintézmények további fejlesztése, közös támogatási koncepció kidolgozása:

- Az UNE Humán és Természettudományi Magyar Kar és a Hungarológiai Központ,
- A Kárpátaljai II. Rákóczi Ferenc Magyar Főiskola,
- a Munkácsi Állami Egyetem Magyar Tagozata,
- a Szlavisztikai Egyetem ungvári fiókintézete magyar tagozata.

III. A középfokú iskolák, általános iskolák elemi iskolák, óvodák további fejlesztése, közös támogatási koncepció kidolgozása.

2.) A felsőfokú intézmények közül kiemelten foglalkozunk az *UNE Humán és Természettudományi Magyar Kar* támogatási és fenntartásának önálló programjával.

3.) Véleményünk szerint a *Határon Túli Magyar Ösztöndíjtanácsok* rendelkezésére álló keretösszeget a szülőföldjükön akadémiai szintű tanintézetekben tanuló diákok támogatására kellene fordítani, olyan hiányszakmák felkarolására, amelyek fontosak a magyarság szülőföldjén való boldogulásának biztosításához.

4.) Fontosnak tartjuk az *Ukrán-magyar Történelem Bizottság* fenntartásának önálló programját. Stratégiai fontosságú program: Ukrán-magyar történelem bizottság fórumát évente meg kell tartani Kijevben, akár a Kijevi Magyar Napok keretében is. Anyagi támogatását biztosítani kell.

5.) Stratégiai célfeladatnak tartjuk az *oktatási-nevelési támogatások programját* is. A kedvezménytörvény értelmében a kárpátaljai kifizetések levezénylője a Szövetség által létrehozott KAMOT Jótékonyági Alapítvány. A jól szervezett csapatmunkának és a kiépített rendszernek köszönhetően 2003-tól minden kárpátaljai pályázó kézhez vehette az oktatási-nevelési támogatást, a kárpát-medencében egyedi jelenség, hogy Kárpátalján „a házhoz viszik” a pénzt a helyi bankok közreműködésével. A KAMOT JA felvállalta a magyar-magyar kapcsolattartás lebonyolítását is. az óvodás korú gyermekek is kapjanak oktatási-nevelési támogatást.

6.) 2004-től a Szövetségünk szervezésében a Kedvezménytörvény ukrainai végrehajtása céljából létrejöttek az *információs irodák*. A Magyar igazolvánnyal és a Magyar hozzátartozói igazolvánnyal kapcsolatosan benyújtott kérelmek száma meghaladja a 140 ezret, a magyar lakosság számarányához viszonyítva Kárpátalja vezet a Kárpát-medencében. Az iroda kezeli a diák, pedagógus és oktatói igazolvány kérelmeket is. Munkájuk mellett más területen is nyújtanak hasznos tanácsokat.

Stratégiai célfeladat: támogatni továbbra is a státuszirodák tevékenységét, a pedagógusoknak járó szakkönyvvásárlási programot, az utazási kedvezményeket, bővíteni kell a Magyar igazolvány tartalmát más kedvezményekkel is.

7.) Támogattuk a *Felső-Tisza Vidéki Szórvány Program* beindítását. A szórványban élő magyarság iskoláinak, egyházi iskoláinak, vasárnapi iskoláinak és a magyar nyelv fakultatív oktatását vállaló tanintézetek további fejlesztése, közös támogatási koncepció kidolgozása. A szórványoktatási program közös felelősségvállalása (vasárnapi iskolák). Magyar osztályok indítása azon településeken is, ahol a gyermekek létszáma nem felel meg az állami kritériumoknak.

Stratégiai cél: A Szövetségünk által támogatott szórványprogram gondozását a Técsői Magyarok Oktatásának és Kultúrájának Fejlesztéséért Alapítványa vállalta fel. Ennek a bázisán épülne fel a Szórványkollégium is, amely korszerű környezetet biztosítana a szórványból ide jelentkező tanulóknak.

8.) Napirendünkön szerepel a magyar nyelven is oktató kárpátaljai *szakközépiskolák támogatáspolitikájának* felülvizsgálata. Megoldásra váró probléma: egyre kevesebb betanított szakmunkással rendelkezik a kárpátaljai magyar nemzetközösség, miközben a főiskolai diplomásokra volt helyezve hangsúly, körünkben egyre több a főiskolai diplomával rendelkező munkanélküli. Azonban munkaerőhiány tapasztalható az asztalos, szabó, kőműves, ötvös-mesterek, kovácsok, burkolók, falfestők, lakatosok, villanyszerelők, stb. területén.

Stratégiai célfeladat: a Makkosjánosi Polgármesteri Hivatal területén létrehozott Mesterképző Akadémia működésének biztosítása.

A Mesterképző Akadémia együttműködésének megszervezése a szakmunkástanuló-képzésben az oktatási intézetekkel.

A mikro-, kis-, és kézipari vállalkozások EU-szintű szakmai képzések és továbbképzésének koordinálása.

Magyarországi szakemberek, intézetek bevonása a Mesterképző Akadémia munkájába, mester-inasok kiajánlása a magyarországi gyakorlatra, stb.

9.) Szövetségünk közművelődési akciói, programjai.

1. *Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet* további működtetése. Stratégiai célfeladatok: A beregszászi Európa Magyar Házban jött létre és kezdte el működését a Kárpátaljai Magyar Művelődési Intézet. Intézményfejlesztés kialakítása megyei szinten. A kárpátaljai magyar közművelődési intézményhálózat fejlesztésére vonatkozó elképzelések kidolgozása, s azok fejlesztési programjának támogatása stratégiai célfeladat.

- Művelődési házak, klubok, egyesületek;
- Könyvtárak;
- Kiállítótermek és múzeumok;
- Irodalmárok, művészek támogatása,
- Hivatásos és amatőr hagyományörző egyesületek;
- Egyéb kulturális intézmények;
- A közművelődési szakember-továbbképzés kidolgozása, megszervezése;
- A szóránymagyarság kulturális életének fellendítése, közös programok megszervezése és lebonyolítása;
- Internet-hozzáférés biztosítása tanintézmények, könyvtárak, művelődési házak, polgármesteri hivatalok, történelmi egyházak, civil szervezetek, s más magyar szervezetek részére;
- A kárpátaljai magyar média és könyvkiadás támogatása és fejlesztése.

10.) *Kárpátaljai Magyar Nívódíj*. A Szövetségünk alapította ezt a díjat, erkölcsi elismerésben részesülnek és kapják azok, akik kiemelkedő teljesítményt nyújtottak a kultúra, oktatás, a gazdaság stb. területén.

Stratégiai cél: folytatni kell a megbecsülést minősítő díjak évente történő kiosztását.

Kitüntetésre jelöltek listájának összeállítása és eljuttatása a magyar állami és szakmai kitüntetéseket koordináló bizottságokhoz.

11.) Hagyományos rendezvények. Folytatni kívánja a nagy múltú *Kárpátaljai Magyar Folklórfesztivál*, a rangos *Kijevi Magyar Napok*, a sztálinizmus áldozatait szimbolizáló *Szolyvai Emlékpark* és a *Dolhai kuruc emlékmű* koszorúzási ünnepségeket, a magyar nemzeti évfordulókhoz kapcsolódó országos és regionális rendezvényeket, kiállításokat, író-olvasó találkozókat, zenei hangversenyeket, színházi bemutatókat, stb.

Stratégiai cél: A Szövetségünk továbbra is a koordinátor, szervező, társrendező feladatokat vállalja és e tekintetben szorosan együttműködik a társszervezeteivel.

12.) Kegyeleti akcióink. Felkaroltuk és kezdeményeztük az ungvári, majd a beregszászi II. világháborús hősi *magyar katonai temetők* felújítását, gondozását. Támogattuk a *dercen dombon egy egységes katonai temető* létrehozását, a megbékélést hirdető 25 méteres kereszt felállítását.

Stratégiai célfeladat: a Szolyvai Emlékpark-bizottság kutatói és állagmegőrző munkájának további támogatása, az anyaországi, nagykaposi „malenykij robotra” elhurcolt és odahalt magyar és német polgári személyek nevének megörökítése, a Mártír Magyarok Kápolna kiállítási anyagának gazdagítása, a magyar katonai temetők gondozása a közalapítványok bevonásával.

13.) Arculat kialakító program a magyarlakta településeken. Közreműködésünkkel a KHÖT beindította a *címer, címeres zászló programot* a magyar lakta településeken. 2006-tól több mint 80 település kapott címert és címeres zászlót.

Stratégiai célprogram: további magyar lakta települések bekapcsolása címer, címeres zászló programba. A Szülőföld Alap támogatásával tovább folytatni a programot a magyarlakta településeken. Továbbá a magyarság intézmények ellátása magyar nemzetiszínű lobogókkal.

2009-ben beindítottuk a *kétnyelvű címeres települési táblák* felállításának programját is.

14.) *E-Magyar Program*. A magyar kormány támogatásnak köszönhetően info-pontok létesültek a tanintézetekben, szociális központokban, modern számítástechnikai eszközökhöz is hozzájutottak, e-Magyar pontok működnek a hágón túli városokban. Közreműködésünkkel a KHÖT a magyar lakta településeken a lassúnak tartott telefon-modemmel szemben beindította az információ gyorsabb áramoltatását elősegítő rádióhullámos Kárpátaljai Magyar E-CenterTeleNet programot. A Szülőföld Alap támogatásával 2006-tól már több mint háromszáz intézmény kapott internet-hozzáférhetőségi lehetőséget és felszerelést.

Stratégiai célprogram: tovább intézmények bekötése az internet-hálózatba. A Szülőföld Alap Iroda pályázati támogatásával tovább folytatni az internetezési programot a magyarlakta településeken.

A magyarlakta járásokban működő tanintézetek számítógéppel való ellátása.

Évi internet-előfizetés biztosítása a helyi magyarság szolgálatát felvállaló civilszervezeteink részére

15.) Településfejlesztési program. *Elhúzódo befektetési programok* kezelése. Stratégiai célprogram:

- Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház rekonstrukciójának befejezése.
- Beregszászi Járási Kórház új szárnyának befejezése.
- Ungvári Magyar Ház építésének befejezése.
- Új befektetési programok indítása. Stratégiai célprogram:
- Egy sor oktatási, művelődési intézmény rekonstrukciójának megkezdése.
- A Beregszászi Gimnázium épületének felépítése.
- Szórványkollégium létesítése Técsőn, stb.
- Makkosjánosi Mesterképző Akadémia Központjának létrehozása, stb.

16.) *Gazdasági és munkahelyteremtő programok*. Szóba jöhető támogatási források: Szülőföld Alap, Szülőföld program, stb.

- Falugazdász hálózat. Stratégiai célprogram: További hálózat kiépítésében többek között számítunk a Földművelődés-ügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium patronálására, segítségére. Stratégiai cél. Az önkormányzatok területén:
- Kísérleti farmgazdaságok működtetése.
- Körzeti-falugazdász irodák létesítése (felszerelése számítógépekkel, internetezési lehetőség biztosítása, az iroda munkatársainak magyarországi szakmai képzése, stb.)
- Stratégiai célprogram: A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, a Corvinus Támogatásközvetítő Zrt. által patronált programcsomag.
- EU-pályázati önrész biztosítása.
- Gazdasági és népművészeti, kézműves kiállítások támogatása, a Kárpátaljai magyar vállalkozók napjának budapesti megszervezése, támogatása.
- Ismeretterjesztő és gazdasági kapcsolati tőkét biztosító rendezvények szervezése. Gazdasági honlapok működtetésének, területfejlesztési programok kidolgozásának támogatása.

- Felnőtt-képzési, munkahelyteremtő oktatási programok szervezése (falusi vendéglátói tanfolyamok szervezése, falusi zöldszturizmus, e-Biznesz, hogyan írjunk EU-s pályázatot, stb).
- Kárpátaljai Földprivatizációs program. Stratégiai célprogram: Az Új Kézfogás Közalapítvány által patronált programnak köszönhetően eddig közel 20 ezer gazdálkodó kapott térítésmentesen állami okmányt a föld magántulajdonáról. Az ez irányú munkát tovább kell szorgalmazni a következő területeken:
  - A volt állami gazdaságok földterületének privatizációjához való hozzájárulás.
  - Háztáji földek privatizációjának beindítása.
  - Az Önkormányzati földhatárok térképe elkészítésének támogatása.
  - A késlekedő mikrohitel program beindítása

17.) A gazdasági és az önkormányzati munka területén további stratégiai célfeladat:

- Uniós támogatások közös pályázása és megvalósítása.
- A határokon átnyúló közös pályázati projektek készítése, térségfejlesztési és gazdasági kapcsolatok fejlesztése.

18.) Szülőföld program keretében ama magyarországi befektetők támogatása, akik Kárpátalján akarnak céget alapítani, munkahelyet teremteni a magyar nemzeti közösség számára. Szülőföld program támogatási részében javasoljuk a következő módosítást:

- mivel a kárpátaljai magyarság döntő része agrárterületen él, ezért a mezőgazdasági termelés, feldolgozás, értékesítés kapjon prioritást az ipari befektetések támogatásával szemben.
- Falusi Zöld Turizmus mozgalmának támogatása, oktatási tanfolyamok szervezése.
- Kárpátaljai gazdálkodók, vállalkozók támogatása, részükre oktatási programok szervezése, a vállalkozásfejlesztési központok közös honlap-adatbázisának létrehozása, pályázati források felkutatása.

19.) *Határ menti együttműködés programja.* Az Európai Unió bővítése után fontossá váltak a kárpátaljai magyarok számára is a különböző Eus-projektek indítása, a meglévők bővítése, új együttműködési formák bevezetése. Stratégiai célprogram:

- Határátkelőn kialakult hatalmas sorok kezelése, felszámolása, az anyaországba utazó kárpátaljai magyarok méltányos kezelése.
- Új határátkelők megnyitásának kezdeményezése. A Nagypalád—Nagyhódos-Kispalád átkelő megnyitása. A szalócai vasúti átkelő híd személyforgalmi úttá való átszervezése, megnyitása a helyi lakosság számára.
- A határ menti régiók fejlesztésének közös stratégiája. A Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal, a Megyei Tanács, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés közös patronálásával.
- A kétoldalú befektetési, kereskedelmi-gazdasági kapcsolatok elősegítése, támogatása.
- Jó szomszédsági napok közös támogatása.
- Falunapok, testvér települési kapcsolatok kialakításának, ápolásának elősegítése és támogatása.

20.) *Szociális egészségügyi stratégiai célprogramok.* A Kárpátaljai Magyar Egészségügyért Alapítvány működtetésének megszervezése az Egészségügyi Minisztérium patronálásával, amelyhez bázist a Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Osztálya biztosít.

- A Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Osztály Katasztrófavédelmi és Egészségügyi Központja bázisán létre kell hozni (Műszaki egészségügyi felszerelésekkel ellátni) a magyarországi és EU-s támogatással a Kelet-Európai Sürgősségi, Onkológiai, Kardiológiai, Traumatológiai Ukrán-Magyar Konzultációs Központot a Kárpátaljai Magyar Egészségügyért Alapítvány keretében, amely fölött a Nyíregyházi Jósza András Kórház, illetve Sürgősségi Főosztálya vállalna szakmai védnökséget.
- A magyarországi szociális és egészségügyi támogatások és kedvezmények fogadási feltételeinek elősegítése és biztosítása.
- A Beregszászi Katasztrófavédelmi Központ anyagi-műszaki bázisának fejlesztése, működési feltételeinek elősegítése.
- Központi raktár létrehozása és feltöltése a rendkívüli helyzetek és katasztrófák esetére.

Ungvár-Beregszász, 2009. augusztus 30.

Dupka György ,
az UMDP megyei képviselője,
a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma
Előkészítő Bizottságának tagja,
a Gazdasági Albizottság és a Jogi Albizottság tagja

Kőszeghy Elemér,
az UMDP megyei képviselője,
a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma
Külügyi és Európa-ügyi Albizottság és a Kulturális és Oktatási Albizottság tagja

**Az Ukrajnai Magyar Demokrata Szövetség és
KÉPVISELŐCSOPORTJÁNAK
ajánlásai
a Nemzeti Kisebbségek Jogainak Biztosításával Foglalkozó Magyar–Ukrán Vegyes
Bizottság soron következő XV. ülésére**

Az UMDSZ elnöksége és képviselőcsoportja arra kéri a bizottság magyar tagozatát, hogy az Ukrán Fél előtt a következő kérdéseket vesse fel:

Általános megjegyzések

A KISEBBSÉGI JOGGYAKORLÁS HELYZETE UKRAJNÁBAN

I. A magyar—ukrán kormányközi vegyes bizottságban indokolt lenne számos kérdést is megtárgyalni. Fel kell hívni az ukrán hatalmi szervek figyelmét arra, hogy a hatályos törvények alapján fékezzék meg az ukrán nagypolitika egyes szélsőjobb erői, az ukrán agresszív nacionalista csoportosulások kisebbségellenes megnyilvánulásait, amelyeknek kárpátaljai képviselői önös érdekektől vezéreltetve gátlástalanul nemzetiségi ellentéteket szítanak. Példa erre a vereckei honfoglalási, ill. a munkácsi Turul-emlékmű körül kibontakozott érdek- és szópárbaj, gondolunk itt a galíciaiak által szervezett ungvári, volóci, Vereckei-hágói stb. tüntetésre, a magyarellenos rölapok terjesztésére, a sajtóhadjáratra, amelynek szítói, szónokai megkérdőjelezzik a magyar múlt emlékeinek létjogosultságát Kárpátalján. Mindezen elemek Ukrajna és Magyarország között is ellentétet próbálnak szítani.

II. Kisebbségi jogok megsértéséhez vezetett a kárpátaljai magyar végzősöket már jelenleg is egyenlőtlen helyzetbe hozó érettségi/felvételi rendszer. A helyzet csak tovább romolhat, hiszen a végzősök 2010-től kizárólag ukrán nyelven tehetik le a felsőoktatási intézményekbe is felvételt jelentő teszteket. Ugyancsak elfogadhatatlan számunkra az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2008. május 25-én kelt 461. sz. rendelete, amely a magyar iskolarendszer felszámolását célozza meg. Ennek függvényében ki kell jelentenünk, hogy veszélyben van a magyar iskolarendszer Kárpátalján, hiszen nincs törvénybe iktatva, hogy a magyar iskolák végzősei magyar nyelven érettségizhessenek, felvételizhessenek. Javasoljuk: a kérdés megnyugtató rendezéséhez arra volna szükség, hogy az anyanyelven való érettségizés és felvételizés jogát megfelelő ukrain törvényben garantálják.

III. Felhívjuk a Felek figyelmét továbbá arra, hogy Ukrajna nemzeti kisebbségek jogaival foglalkozó törvényei nem teszik lehetővé az alábbi jogok gyakorlását:

Az ukrán választási törvény nem teszi lehetővé, hogy többek között az ukrain magyar nemzeti közösségnek alanyi jogon saját parlamenti képviselője legyen, illetve társadalmi szervezetei saját jelölteket indítsanak az ukrán parlamentbe. Fontos lenne a nemzeti kisebbségek garantált képviseletének intézményesítése Ukrajna Legfelsőbb Tanácsában.

Nagy problémát jelent, hogy a nemzetiségek képviselői kiszorulnak a helyi apparátusokból, számukhoz viszonyítva kevés a nemzetiségi köztisztviselő a megyei és járási önkormányzatokban, állami apparátusokban, ott is, ahol egyébként e nemzetiségek kompakt egységben élnek.

Nem támogatják anyagilag a nemzetiségi civil szervezetek kulturális programjait, intézményhálózatát.

Az autonómiáról. Az ukrán törvények nem biztosítják a területiális autonómiához való jogot. A hatályban lévő törvény csak a nemzetiségek jogainak felsorolását tartalmazza, anélkül, hogy kitérne a "nemzeti-kisebbségi autonómia" fogalmára vagy annak lehetséges formáira. Megjegyzendő: 1991-ben az ukrán függetlenségről tartott népszavazással együtt Kárpátalján helyi népszavazást tartottak a terület különleges önkormányzatáról, illetve a Beregszászi járásban a Beregszász központtal létrehozandó Magyar Autonóm Körzetről. Mindkét esetben a lakosság döntő többsége, magyarok és nem magyarok támogatták az elképzeléseket, azonban a fentebb említett autonómia-formációkról kidolgozott törvénytervezetek mindmáig nem kerültek magasabb szinten elfogadásra.

Az UMDSZ a területi, az egyéni (perszonális) és a kulturális autonómia hármas elvének megvalósítását támogatja. Szövetségünk elnöke, Gajdos István parlamenti képviselőként 2005. szeptemberében törvénytervezetet terjesztett be az ukrainai nemzeti kisebbségek nemzetiségi kulturális önrendelkezéséről, amelynek parlamenti megtárgyalását és elfogadását az ukrainai nemzetiségi szervezetek vezetői is támogatták. Miután azonban az ukrainai magyarság elveszítette parlamenti képviseletét, senki, ezen belül a hatalom sem vállalja ezt fel. Jó volna, ha az anyaország mindenkori kormánya olyan ukrainai külpolitikát folytatna, amely támogatja a kárpátaljai magyarság, illetve az ukrainai nemzetiségek autonómia-törekvéseit.

A kettős állampolgárságról. A kettős állampolgárság intézményrendszerének bevezetését az ukrain alkotmány nem is ismeri. Ettől függetlenül a kettős állampolgárság témaköre erősen jelen van az ukrainai oroszok, magyarok és más nemzetiségek köztudatában. Az ukrainai magyarság is igényt tart a kettős állampolgárságra.

Összegezve a fentebb elmondottakat, a jelenlegi ukrainai nemzetiségi politikában visszalépés tapasztalható a korábbi évek korántsem ideális gyakorlatához képest.

OKTATÁS

I. Mivel a kárpátaljai magyar iskolarendszer megőrzése és bővítése kiemelt fontossággal bír, javasoljuk, hogy a felek vitassák meg azokat az ukrán fél által az utóbbi időben fogatosított intézkedéseket, amelyek csorbítják az ukrainai magyar közösségnek az oktatással, valamint az anyanyelv, illetve a nemzeti jelképek használatával kapcsolatos jogait. Az érettségi/felvételi tesztrendszer megítélésünk szerint több szempontból is hátrányosan érinti a nemzetiségi iskolák, így a magyar tannyelvű iskolák végzőseit, diszkriminatív helyzetbe hozza őket az ukrán iskolák tanulóihoz viszonyítva, mert:

1. A nem ukrán tannyelvű iskola tanulójának tudásszintje ukrán nyelvből és irodalomból objektíve nem lehet ugyanolyan, mint az ukrán tannyelvű iskola tanulójáé, hiszen a magyar tannyelvű iskolák tantervei nem egyeznek az ukrán tannyelvű oktatási intézményekével, mivel nem is egyezhetnek. Ugyanis az államnyelv ismeretét tekintve a tanulók különböző szintről indulnak: az egyikük ukrán anyanyelvű és ukrán nyelvi közegben él, a magyar gyerekek viszont csak hatéves korukban találkoznak igazán az ukrán nyelvvel. Tehát ha ugyanazon kritériumok szerint vizsgáztatják őket, az alapjaiban sérti az esélyegyenlőség elvét.

2. A szaktantárgyakból készített ukrán nyelvű tesztfeladatok sok esetben megoldhatatlan feladat elé állítják a nem ukrán tannyelvű iskolák tanulóit, hiszen magát a kérdést sem értik meg.

II. A fentiekből kiindulva javasoljuk:

- A szaktantárgyakból állandó jelleggel anyanyelvükön (az iskola oktatási nyelvén) tehessék le a felvételi vizsgákat – ez a kisebbségek számára az egyetlen elfogadható megoldás.
- Az ukrán nyelv és irodalom vizsgával kapcsolatosan kétféle megoldásban lehet gondolkodni:
  - a felvételi vizsgákat a kisebbségi iskolák végzősei iskolájuk oktatási nyelvéből és annak irodalmából teszik, de a felsőfokú diploma megadásának kritériuma az ukrán nyelv és irodalom vizsga letétele lenne;
  - a kisebbségi iskolák végzősei, az általuk tanult ukrán nyelv és irodalom program alapján összeállított tesztkérdésekből vizsgáznak.

Megjegyeznénk: a folyó év tapasztalata egyértelműen bizonyította, hogy a tesztkérdések magyar nyelvre való fordítása, e tesztek alapján való vizsgáztatás és a vizsgaeredmények értékelése technikailag és szervezetenként megoldható, nem jelentenek nagyobb plusz terhet a rendszer számára a fordítás díja, az utaztatás és a szálloda költségei.

III. Ami A nemzetiségi kisebbségek nyelvén oktató általános oktatási intézményekben az ukrán nyelv elsajátítása javításának 2008-2011 évi ágazati programját illeti (amelyet az Ukrán Oktatási és Tudományos Minisztérium 2008 május 25-én kelt 461. sz. rendeletével hagyott jóvá), álláspontunk szerint ez jó célt tűzött ki: az ukrán nyelv nemzetiségi iskolákban történő oktatásának javítását. Elfogadhatatlannak viszont számunkra az ehhez választott eszközök és módszerek, azaz maga a végrehajtási mechanizmus. Ennek végrehajtása ugyanis, véleményünk szerint, a magyar iskolarendszer felszámolását eredményezi.

Javaslataink a következők:

- Ne legyen az a cél, hogy a kisebbségi iskolák tanulói ugyanolyan szintű és mennyiségű tudásra tegyenek szert ukrán nyelvből és irodalomból, mint az ukrán tannyelvű iskolák végzősei.
- Először össze kell állítani a hatékony ukrán nyelv és irodalom-oktatás programját. Meg kell teremteni e program végrehajtásának feltételeit — akár az ukrán nyelv oktatására szánt óraszám növelése árán is —, és e program eredményének függvényében (az ukrán nyelvtudás szintjének megfelelően) lehet esetleg valamilyen tantárgy (például Ukrajna történelme, Ukrajna földrajza) ukrán nyelvű oktatásáról beszélni, és kizárólag a középiskolai osztályok szintjén.

IV. Mivel a magyar iskolarendszert veszélyeztető intézkedések Az állami nyelvpolitika realizálása koncepciója tervezetének eleme (2008. április 23-án tette közzé Ukrajna kormánya), a Magyar Fél vesse fel e koncepció visszavonásának szükségességét. Ami a Nemzeti Kisebbségek Jogainak Biztosításával Foglalkozó Magyar–Ukrán Vegyes Bizottság legutóbb megtartott ülésének prioritást élvező ajánlásait illeti:

- nincs előrelépés a magyar nyelvű érettségi és felvételi vizsgaközpontok kárpátaljai létrehozásának ügyében, amelyek hozzájárulnának a magyar tannyelvű kárpátaljai középiskolákban végző diákok esélyegyenlőségének biztosításához;
- javasolni kellene az Ukrán Félnek, hogy ne csak a Jánosi Líceum bázisán létrehozandó magyar tannyelvű Mesterképző Akadémia leendő működéséhez járuljon hozzá anyagilag, hanem az építési munkálatok finanszírozásához is;
- a magyar tannyelvű iskolákban továbbra is ukrán nyelven adják ki az érettségi bizonyítványokat, az Ukrán Fél nem vezetett be magyar nyelvű betétlapokat;
- javasolni kellene az Ukrán Félnek, hogy az Ungvári Nemzeti Egyetem (UNE) és az Ukrajnai Magyarok Demokrata Szövetsége (UMDSZ) közötti szerződés értelmében az idei évhez hasonlóan a továbbiakban is biztosítson államilag finanszírozott hallgatói helyeket az UNÉ-n. Javasoljuk továbbá, a Magyar Fél vesse fel, hogy az Ukrán Fél az állami megrendelés keretében az eddigiek mellett biztosítson pótlólagos helyeket az Ungvári Nemzeti Egyetem Jogi Karán a magyar iskolák végzősei számára a jogászok képzéséhez: a nappali tagozaton legalább 3, a levelezőn pedig legalább 5 fő részére,
- javasolni kellene, hogy a felek támogassák a Kisdobronyi Általános Iskola építkezésének befejezését, a Beregszászi Kossuth Lajos Középiskola új szárnyának, valamint a Beregszászi Gimnázium felépítését.
- javasolni kellene az Ukrán Félnek, hogy tegyen további lépéseket a kárpátaljai magyar tannyelvű iskolák tankönyvekkel való ellátásának javítását és informatikai fejlesztését, megfelelően képzett pedagógusok biztosítását, továbbá az új módszertan szerint szerkesztett ukrán nyelv és irodalom tankönyvek kiadását célozva.

KULTÚRA

A Magyar Fél vesse fel a nemzeti jelképek használatának visszaszorításával kapcsolatos ukrán lépések ügyét. Az utóbbi időben ugyanis a magyarlakta települések önkormányzatait támadások érik, hogy milyen alapon van kitűzve a középületekre az állami mellett a magyar nemzeti lobogó is.

- Sajnálattal kell viszont megállapítani, hogy nincs előrelépés a kijevi Ukrainai Magyar Ház ügyében. Az Ukrán Félnek lépéseket kellene tenni annak érdekében, hogy megvalósuljanak a vegyes bizottság ezzel kapcsolatos ajánlásai.
- Az Ukrán Félnek további lépéseket kellene tennie az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színház működtetésének támogatását, a színház épülete rekonstrukciójának befejezését célozva.
- Javasolni kellene az Ukrán Félnek, hogy utaljon ki pénzforrásokat a Beregszászi 2. Sz. Középiskola, illetve az egykori Grófudvarban (Bethlen-kastély) működő szakképző líceum épületeinek rendbe hozásához annak érdekében, hogy ki lehessen alakítani a Magyar Művelődési Intézetet (a líceumot ugyanis csak felújított épületbe hajlandóak átköltöztetni).
- A Magyar Fél támogatja a magyarlakta településeken működő közkönyvtárak technikai eszközökkel való ellátását; jó volna, ha az Ukrán Fél párhuzamosan elegendő pénzt utalna ki ezek épületeinek felújítására.
- Javasolni kellene az Ukrán Félnek, hogy tegyen pótlólagos lépéseket az egyházi ingatlanok visszaszolgáltatásának felgyorsítása érdekében, biztosítson pénzügyi támogatást ezen ingatlanok felújításához.
- Közösén járuljanak hozzá a magyar kulturális emlékhelyek felújításához, valamint az egyházi líceumok fenntartásához.
- Javasolni kellene mindkét Félnek, hogy a két országban ukránul, illetve magyarul megjelenő, a másik országban érdeklődésre számot tartó szépirodalmat vámmentesen lehessen behozni, illetve kivinni.
- A Magyar Fél vesse fel a vereckei emlékmű körül kialakítandó emlékpark létesítésének és védelmének szükségességét, mivel az ukrán állam részéről addig nem élvez védelmet az emlékmű, amíg nincs nyilvántartásba vétetve.
- Stratégiai fontosságú program: az ukrán—magyar történész bizottság fórumát évente meg kell tartani Kijevben, illetve Budapesten. Anyagi támogatását biztosítani kell.
- A Magyar Fél vesse fel a műemlékké nyilvánított munkácsi vár felújításával, állagának megőrzésével kapcsolatos örökségvédelmi program közös kidolgozását, a közép-európai népek múzeumának létrehozását.

HATÁR MENTI KAPCSOLATOK

I. Támogatjuk a határ menti régiók fejlesztésének közös stratégiáját a Kárpátaljai Megyei Állami Közigazgatási Hivatal, a Kárpátaljai Megyei Tanács, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés közös patronálásával.

- Javasolni kell mindkét félnek, hogy továbbra is őrizték meg az 50 km-re kiterjedő kishatárforgalom jelenlegi intézményét, amely továbbra is jelentős könnyítéseket eredményezhet a kapcsolattartásban.
- Örömmel tapasztaltuk, hogy beindult a kishatárforgalom Magyarország és Ukrajna között, illetve azt, hogy megkezdődött a Beregszászt elkerülő autótépítés. Fontos, hogy az Ukrán Fél tartsa az ütemtervet, illetve a magyar oldalon is lássanak munkához annak érdekében, hogy mihamarabb beinduljon a teljes értékű teherforgalom az Asztély (Luzsanka)—Beregsurány határátkelőn.
- Kiemelt figyelmet kell fordítani Ukrajna és Magyarország határ menti térségeinek gazdasági felemelkedésére.

II. Javasolni kellene mindkét Félnek:

- Az Asztély—Beregsurány határátkelő ukrán oldalon történő modernizálásának további támogatását.
- A Beregszász melletti kerülőút megépítésének fontosságát, ezt követően a teherforgalom beindítását.
- A Beregdéda—Beregdaróc—Barabás térségében átívelő V. nemzetközi autópálya közös megvalósítását.
- A Nagypalád (Velika Palagy)—Nagyhódos közötti kishatárátkelő beindítását (gyalogos és autós közlekedés).
- Támogatjuk a határon átnyúló vasúti infrastruktúrafejlesztést az Eperjeske—Bátyú vasúti szakaszon. Ez a vonal ugyan jelenleg is üzemel, kapacitása azonban nincs kihasználva, s csak széles nyomtávú teherforgalmat bonyolít; az ukrainai szakértők szerint alkalmassá lehetne tenni a vasúti mellett a személygépkocsival történő forgalom fogadására is.
- Felhívjuk a Magyar Fél figyelmét, hogy megfontolandó lenne felvenni a vasúti közlekedésfejlesztés prioritásai közé a határon átnyúló magyarországi IC vonatrendszer kiegészítését, ezzel a jelentősebb kárpátaljai magyar lakta települések Budapesttel való vasúti kapcsolata gyorsabbá tenné az utazást (Budapest—Csap—Ungvár, Budapest—Csap—Munkács, Budapest—Csap—Beregszász útvonalak).
- A regionális turisztikai kapcsolatok fejlesztése szempontjából a megoldandó feladatok közé fel kell venni a kárpátaljai határ menti kisvasúthálózat ukrán—magyar közös működtetésének ügyét is: elsősorban gondolunk itt a veszélybe került Beregszászból induló Borzsa-völgyi Gazdasági Vasútra.
- A határon átnyúló menetrend szerinti autóbusz-közlekedés fejlesztésére és beindítására is lenne igény a kárpátaljai magyarság részéről az alábbi vonalakon:
  - Debrecen—Nyíregyháza—Beregsurány—Beregszász—Munkács
  - Debrecen—Nyíregyháza—Záhony—Csap—Ungvár
  - Debrecen—Nyíregyháza—Fehérgyarmat—Tiszabecs—Nagyszőlős—Huszt.

III. Támogatjuk az EU által meghirdetett és támogatott határon átívelő térségfejlesztési közös programok indítását:

- Új közúti határon átívelő Tisza-híd közös megépítését.

- Csap—Salamon és Záhony határ menti térségben kialakítandó, határon átnyúló közös gazdasági övezet beindítását, a térség logisztikai központtá fejlesztését Záhonyban és Csapon.

IV. Mindkét felet arra kérjük, hogy támogassák:

- A Tisza mellékfolyóin építendő, legfeljebb 20 megawattos vízerőművek létesítését, az árvízvédelem és természetvédelem közös és hosszú távú programjának kidolgozását, megszervezését a Tisza völgyében.
- Javasoljuk, hogy a Kárpátaljai Református Egyház Diakóniai Osztálya Katasztrófavédelmi és Egészségügyi Központjának bázisán létre kell hozni (műszaki egészségügyi felszerelésekkel ellátni) magyarországi és EU-s támogatással a Kelet-Európai Sürgősségi, Onkológiai, Kardiológiai, Traumatológiai Ukrán—Magyar Konzultációs Központot a Kárpátaljai Magyar Egészségügyért Alapítvány keretében, amely fölött a Nyíregyházi Jósa András Kórház vállalhatja szakmai védnökséget.

Ungvár-Beregszász, 2009. augusztus 30.

Dupka György,
az UMDP megyei képviselője,
a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma
Előkészítő Bizottságának tagja,
a Gazdasági Albizottság és a Jogi Albizottság tagja

Kőszeghy Elemér,
az UMDP megyei képviselője,
a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma
Külügyi és Európa-ügyi Albizottság és a Kulturális és Oktatási Albizottság tagja

ÉSZREVÉTELEK, JAVASLATOK
A KMKF PLENÁRIS ÜLÉSE ELÉ TERJESZTETT
SZAKPOLITIKAI KONCEPCIÓK TERVEZETÉVEL KAPCSOLATOSAN

Felismerve, hogy a szülőföldön maradásnak elengedhetetlen feltétele az egzisztenciális biztonság, ebből kiindulva az UMDSZ Elnöksége és képviselőcsoportja üdvözüli a szervezők ama nemes kezdeményezését, hogy a KMKF 2009. évi Plenáris Ülése elé terjesztik a Nemzeti Együttműködési Stratégia egyes szakpolitikai kérdéseit, amelynek remélt megvalósítása sok tekintetben elősegíti közösségünk megerősödését, érdekeinek megvédését. Tüzetesen áttanulmányoztuk az Országgyűlés Külügyi Hivatala által megküldött dokumentumtervezeteket és az alábbi észrevételeket, javaslatokat fogalmaztuk meg:

A gazdaságfejlesztés területén történő magyar-magyar együttműködés helyzete és perspektívái (A KMKF Gazdasági albizottságának előterjesztése)

- Javasoljuk, hogy az Európai Unióhoz nem csatlakozott országokban, így Ukrajnában, Szerbiában és Horvátországban élő magyar közösség gazdasági felemelkedésére kiemeltebb figyelmet kell fordítani és külön programban kell foglalkozni a gazdaságfejlesztés területén történő magyar-magyar együttműködés helyzetével és perspektívával.
- Kárpátaljára irányuló *Szülőföldön való maradás „tőkeexport”* programja keretében csakis azokat a magyarországi befektetőket kell támogatni, akik Kárpátalján akarnak mezőgazdasággal, feldolgozással, szolgáltatással, stb. kapcsolatos céget alapítani, munkahelyet teremteni a magyar nemzeti közösség számára.
- Meg kell erősíteni a térségben működő vállalkozásfejlesztési központokat, hogy a határon túli magyarság körében beinduljon a tőke-hitelprogram, a kezdő vállalkozókat felkaroló program, valamint a kisvállalkozókat segítő mikro-hitel program.

A mezőgazdaság fejlesztésének területén történő magyar-magyar együttműködés perspektívái (A KMKF Gazdasági albizottságának előterjesztése)

- Szülőföldön valómaradás programja, illetve a Corvinus Zrt. támogatási részében javasoljuk a következő módosítást: mivel a kárpátaljai magyarság döntő része (75 %) agrárterületen él, sok százan törpebirtokokkal rendelkeznek, amely térségre nem vonatkoztatható semmilyen uniós versenyszabály, ezért *a korszerű és minőségi mezőgazdasági termelés, állattenyésztés, szőlészet, borászat, az intenzív korai zöldség- és gyümölcs termesztés, feldolgozás, értékesítés, valamint erdő-, vad- és vízgazdálkodás, faluturizmus, termálfürdő szolgáltatás, stb. kapjon prioritást az ipari befektetések támogatásával szemben.* Kívánatos lenne, ha a Magyar Köztársaság Ungvári Beregszászi konzulátusán bevezetésre kerülne a **mezőgazdasági attasé tisztség, aki az itteni tömb-magyarság érdekében** teljesítene agrár tanácsadói, tervezés és kutatásfejlesztési modernizációs és agrárképzés és továbbképzési program-koordinálást, kapcsolat-építői, diplomáciai tevékenységet.
- A *Földművelődés-ügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium patronálására* számítva stratégiai célnak tartjuk, hogy az önkormányzatok területén körzeti-falugazdász irodák létesítését (felszerelése számítógépekkel, internetezési lehetőség biztosítása, az iroda munkatársainak magyarországi szakmai képzése, stb.)
- Kapjanak prioritást a közösségeket érintő programok. A volt állami gazdaságok földterületének privatizációjához való hozzájárulás. Háztáji földek privatizációjának beindítása. Az önkormányzati földhatárok térképe elkészítésének támogatása.
- Javasoljuk a határon átnyúló gazdasági, önkormányzati, régiófejlesztési, környezetvédelmi projekteken kívül a falusi zöld turizmus mozgalmának és a falusi vendéglátók infrastruktúrájának támogatását, oktatási tanfolyamok szervezését.
- A *magyar-magyar együttműködés mezőgazdasági dimenziójának kialakulása* c. fejezet 32 oldalán, alulról a harmadik bekezdés utolsó mondata így hangzana helyesen: „Így mintegy 25 ezer kárpátaljai magyar jutott földtulajdonhoz.” És nem 15 ezer! A 49-ik oldalon a 15 ezer helyett 25 ezerre kell javítani a mondat adatát.

Nagyléptékű infrastrukturális projektek áttekintése (A KMKF Gazdasági albizottságának előterjesztése)

- Üdvözljük, hogy előrehaladott stádiumban van a Közlekedésfejlesztési Koordinációs Központ által javasolt nemzetközi – Ukrajna irányába, Kárpátalján is áthaladó - gyorsforgalmi folyosók, utak várható átadásának hivatalos projekt-e, többek között:
- Az M3-as Nyíregyháza - Beregdaróc-Beregszász határátkelő kiépítésének projekt-e 2013 után készül el,
- Az M34 Vásárosnamény-Záhony-Csap gyorsforgalmi út kiépítésnek terve szintén 2013 után készül el, amely összekötést teremt az épülő M3 autópálya Záhony-Csap határátkelő között.
- Az M3 autópálya Vásárosnamény – országhatár (Beregdaróc) közötti szakasza.
- A 491 számú út Fehérgyarmat Tiszabecs közötti szakaszának korszerűsítése.
- Jó elképzelésnek tartjuk új Tisza híd építését Tizsakóród és Mezővári között.

Mindegyik útvonal a térség magyarságának kapcsolatában új kedvező lehetőségeket teremtené. Az új határátkelők megnyitása megkönnyítené a forgalmat a most funkcionáló határátkelőkön és lecsökkentené a „Csap-Kijev” útvonalon. A tervzetből a következőket hiányoljuk:

- A tiszaháti magyar lakosság kérését tolmácsoljuk Önök felé, hogy támogassák a Nagypalád-Nagyhódos közötti határátkelőhely mielőbbi megnyitásának ügyét.
- A kiemelten megvalósításra javasolt projektek közé vegyék fel mint „*Kétfunkciós vasúti és személyforgalmi határátkelőhely*” létesítését: „Szalovka” (Szalóka): Bányevó-Szalóka-Eperjeske, nemzetközi vasúti átkelőhely vonalon.
- A vasúti közlekedésfejlesztés prioritásai között megfontolandó lenne felvenni a határon átnyúló magyarországi **IC vonat rendszer kiegészítését**, ezzel a jelentősebb kárpátaljai magyar lakta települések (Beregszász – Budapest, Munkács-Budapest Ungvár- Budapest) Budapesttel való vasúti kapcsolata gyorsabbá tenné az utazást.
- Üdvözljük a magyar-román-ukrán közös vasúti infrastruktúra fejlesztési projekt megszületését, amely a Felső-Tiszavölgyi (Debrecen-Érmihályfalva-Szatmárnémeti-Királyháza-Huszt-Máramarossziget-Rahó-Csernovci) vasútvonal revitalizációja, ennek a tervnek a megvalósítása nagyban hozzájárul a hármás határ térség gazdasági és kulturális kapcsolatok szorosabbra fűzéséhez.

A magyar nemzeti közösségek nemzetközi téren történő együttműködése (A KMKF Külügyi és Európa-ügyi albizottságának előterjesztése)

Üdvözljük, hogy a Nemzeti Együttműködési Stratégia javaslatainak figyelembevételével megkezdődött Brüsszeli Iroda, valamint az ezt működtető budapesti székhelyű a Magyar Nemzeti Kisebbségek Európai Érdekképviselétéért Alapítvány létrehozása. A kárpátaljai magyarság esetében lehetőség nyílik majd arra, hogy az EU hivatalos fórumain tudomást szerezzenek a kárpátaljai magyarságot érintő támadásokról, jogainak háttérbe szorításról. Elsősorban a következő megoldatlan kérésekre gondolunk:

- **Kárpátalján átvitt értelemben is emlékmű-háború folyik.** Föl kell hívni az ukrán hatalmi szervek figyelmét arra, hogy fékezzék meg a hatályos törvények alapján az ukrán nagypolitika egyes szélső-jobb erőinek, az **ukrán agresszív nacionalista csoportosulásoknak** kisebbség-ellenes megnyilvánulásait, akiknek kárpátaljai képviselői gátlástalanul nemzetiségi ellentéteket szítanak önös érdekeik céljából. Példa erre a Vereckei honfoglalási emlékmű, az ungvári Petőfi szobor, a munkácsi 1848-as emlékoszlop többszöri meggyalázása. A mesterségesen gerjesztett magyarellenessé sajtóhadjárat képviselői, szónokai megkérdőjelezzik a magyar múlt emlékeit Kárpátalján, s Ukrajna és Magyarország között is ellentétet próbálnak szítani. Mindezzel kapcsolatosan a magyar hivatalos szerveknek még erélyesebben kell tiltakozniuk a nemzetközi fórumokon, mivel képviselőcsoportunk beadványát az ukrán hivatalos szervek máig reagálás nélkül hagyták.
- **A kollektív jogok megvonásának tekintjük azt is, hogy az ukrán törvények nem biztosítják a területiális autonómiához való jogot.** A hatályban lévő törvény csak a nemzetiségek jogainak felsorolását tartalmazza, anélkül, hogy kitérne a **"nemzeti-kisebbségi autonómia"** fogalmára vagy annak lehetséges formáira. Az Ukrainai Magyar Demokrata Szövetség Elnöksége és képviselőcsoportunk a nemzeti-kulturális önrendelkezés megvalósulásában látja az ukrainai magyarság további boldogulásának és szülőföldjén való megmaradásának lehetőségét. A területi, az egyéni és a kulturális autonómia hármasságának megvalósítását támogatjuk. A továbbiakban az anyaország mindenkori kormányától elvárjuk, hogy olyan ukrainai külpolitikát is folytasson, amely támogatja a kárpátaljai magyarság, illetve az ukrainai nemzetiségek autonómia-törekvéseit.
- Az emberi jogok sérülésének tartjuk azt is, hogy **a kettős állampolgárság intézményrendszerének bevezetését** az ukrán alkotmány és törvénytervezet is tiltja. Ettől függetlenül a kettős állampolgárság témaköre erősen jelen van az ukrainai oroszok, magyarok és más nemzetiségek köztudatában. Az ukrainai magyarság is igényt tart a kettős állampolgárságra. Az UMDSZ az ukrainai magyarság jövőjének alapját a kedvezménytörvényben, a nemzeti felelősség öt pontja és a kettős állampolgárság megvalósításában és az EU keretein belüli nemzetegyesítésben látja.
-
-
-

- **A KMKF Jogi Albizottságának állásfoglalása a kisebbségi nyelvhasználati és oktatási minimálstandard kérdéséről**

Az Európába integrálódó Ukrajna jelenlegi kormánya és annak oktatási minisztere alkotmányellenesen viszonyul a nemzetiségek nyelvhasználati jogaihoz, törvényi szabályozásához és annak végrehajtásához. Kisebbségi jogtiprásnak nevezhető a kárpátaljai **magyar iskolarendszer leépítését** szolgáló vizsgaközpontok működtetése, amelyekben a magyar nyelven végzettek kizárólag ukrán nyelven tehetik le érettségi vizsgáikat, melynek eredményei egyben a felsőoktatási intézménybe való bejutásukat is jelenthetik. A kialakult helyzet egyértelműen diszkriminatív a magyar és más nem ukrán tannyelvű iskolák végzősei számára, nemcsak megnehezíti, hanem a gyakorlatban lehetetlenné teszi a felsőoktatásban való részvételüket. Ezáltal értelmetlenné téve a magyar tannyelvű középiskolákban való tanulást mindazok részére, akik Ukrajnában szeretnék végezni tanulmányaikat.

A helyzet megoldása a nemzetiségi iskolák végzőseinek saját tannyelvükön való vizsgáztatása lehetne, valamint az ukrán nyelv és irodalom vizsgakövetelményeinek és a magyar iskolák végzősei felkészültségi színvonalának arányossá tétele.

Az elmúlt két év tapasztalata, azt bizonyítja, hogy rengeteg magyar fiatal esett el emiatt a továbbtanulás lehetőségétől. Megindult a fiatalok kivándorlása az anyaország felé, akik az ottani tanintézményeit célozták meg. Az oktatási minisztérium által bevezetett szigorítások miatt, a magyar szülők százai ukrán tannyelvű iskolába íratják át, illetve járják gyermekeiket. Már közel háromezerral csökkent a magyar iskolába járó tanulók száma. Vannak településeink, ahol nem indultak első osztályok.

Az UMDSZ elnöksége és képviselőcsoportunk felszólít mindenkit, különösen a magyar kormány szerveket, a parlamenti pártok képviselőit, aki számára nem közömbös az ukrainai magyar közösség megmaradásának ügye, emelje fel szavát az ukrán hatóságok, illetve az ukrán oktatási minisztérium kisebbségellenes intézkedései és tervei ellen.

A kérdés megnyugtató rendezéséhez az kell, hogy az anyanyelven való érettségizés és felvételizés jogát megfelelő ukrainai törvényben garantálják.

Összegezve a fentebb elmondottakat, a jelenlegi ukrainai nemzetiségi politikában visszalépés tapasztalható a korábbi évek korántsem ideális gyakorlatához képest.

Ungvár-Beregszász, 2009. augusztus 30.

Tisztelettel

Dupka György,
az UMDP megyei képviselője,
a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma
Előkészítő Bizottságának tagja,
a Gazdasági Albizottság és a Jogi Albizottság tagja

Kőszeghy Elemér,
az UMDP megyei képviselője,
a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma
Külügyi és Európa-ügyi Albizottság és a Kulturális és Oktatási Albizottság tagja